

Osnovna pitanja u vezi teorija novčanog opticaja 2

Novac je specifična roba koju je razvitak robne proizvodnje i razmjene izdvojio iz ostalog robnog svijeta da monopolski vrši ulogu općeg ekvivalenta. Na taj način novac predstavlja prometnu vrijednost koja je apstraktan izraz cjelokupnog bogatstva društvene zajednice, a ujedno služi i kao univerzalno sredstvo za međusobno uspoređivanje i razmjenjivanje svih proizvoda ljudskog rada.

Novac je ekonomsko dobro koje služi u razmjeni materijalnih dobara i usluga između učesnika u robnom prometu. On je nastao kao objektivna potreba efikasnijeg funkcionisanja robne proizvodnje. U toku svog historijskog razvoja ulogu novca su obavljale veoma različite vrste materijala od stoke preko metala do današnjeg čistog papirnog novca. Razvoj novca je direktno vezan za razvoj robne proizvodnje. U početku su se robe mijenjale jedna za drugu (R-R) - trampa, u kasnijem periodu bilo je moguće za jednu vrstu robe dobiti bilo koju drugu ili više njih u istoj vrijednosti i na kraju se izdvojila jedna vrsta robe koja je postala opšti ekvivalent koju su prihvatili svi učesnici razmjene odnosno novac u današnjem smislu riječi.

Novac ima nekoliko društvenih funkcija. U funkciji mjere vrijednosti, novac svojom manjom ili većom količinom upotrebne vrijednosti izražava vrijednost bilo koje vrste robe. Novac u funkciji sredstava prometa je posrednik u razmjeni, gdje se roba prvo prodaje za novac a on ponovo mijenja za željenu robu (R-N-R). Novac kao blago je novac koji se povlači iz opticaja i akumulira jer on kao simbol bogatstva i moći može da se pretvori u bilo koju drugu vrstu robe u svakom trenutku. U funkciji sredstva plaćanja novac ne mora da bude stvarno prisutan u momentu prodaje robe već se prihvata kao imaginarna vrijednost (pretpostavljeni novac), a stvaran novac se pojavljuje tek kad pristigne rok za plaćanje robe. Svjetski novac je također funkcija novca koja je značajna u međunarodnoj razmjeni i najčešće se upotrebljava kao sredstvo plaćanja razlike između uvoza i izvoza.

U opticaju postoje različiti oblici novca. Metalni novac odnosno kovanice su komadi metala (najčešće zlato) koji imaju tačno utvrđen kvalitet, oblik i težinu i koji je predstavljaju stvarnu vrijednost (zlato). Papirni novac za razliku od metalnog nema stvarnu vrijednost jer ne zavisi od zlata već od cijena dobara koja se mogu za njega dobiti. Kao kreditni novac koriste se mjenice (kao pismena garancija da će kupac platiti robu u predviđenom roku) i gotovinski ček (nalog banci za isplatu određene sume novca) jer su vremenom povjerioci ili prodavci shvatili da ih mogu koristiti u plaćanju svojih dugova.

Ukupna količina novca u opticaju ima veliki značaj u funkcionisanju neke privrede. Kada se pojavi veća količina novca u opticaju takva pojava se naziva inflacija a suprotno tome manja količina novca u opticaju od potrebne se naziva deflacija. Narušavanje monetarne ravnoteže odnosno ravnoteže između raspoložive količine novca i stvarne potrebe za novcem dovodi do zastoja u izvršavanju robno-novčanih transakcija i dospjelih obaveza.

Istorija srpskog dinara

Srpski dinar se prvi put spominje u arhivskim dokumentima krajem 1214. godine, u vrijeme Stefana Prvovjenčanog. Od tada, pa sve do pada Despotovine 1459. godine, dinar su kovali gotovo svi srpski vladari. On je predstavljao jedno od najbitnijih obilježja samostalnosti i državnosti srpske države u srednjem vijeku. Sav srednjovjekovni novac Srbije se, zbog povlačenja zlata iz opticaja kovao isključivo u srebru.

Uslijed gubitka samostalnosti srpske države, sve do polovice 19. vijeka u upotrebi je bio veliki broj različitih moneta stranih država. U razdoblju turske vladavine, na području današnje Srbije radilo je nekoliko kovnica turskog novca – Novo Brdo, Kučajna i Beograd. Naziv posljednje vrste turskog srebrnog novca para (od arapske riječi bara - što znači srebro), prisutan je i danas kao naziv stotog dijela savremenog srpskog dinara.

Historija kovanica [uredi]

U 19. vijeku, u vrijeme vladavine Karađorđa i kneza Miloša, u Srbiji je u opticaju bio veliki broj različitih moneta, od turskih do zapadnoevropskih. Tokom tog perioda koristile su se 43 vrste stranog novca, i to 10 zlatnih, 28 srebrnih i 5 bakarnih. Međutim, uporedo sa uspješnim političkim oslobađanjem od turske zavisnosti, počinju da se čine prvi koraci ka uspostavljanju sopstvenog monetarnog sistema, da bi se, najzad, nakon više od četiri vijeka od kovanja poslednjeg srpskog srednjovekovnog novca, u obnovljenoj Srbiji ponovo počelo sa njegovim kovanjem.

Suočen sa problemima koje je izazivala upotreba brojnih vrsta novca u Kneževini Srbiji, knez Mihailo Obrenović donosi rješenje o kovanju srpske monete. Tako je nastao kovani novac izrađen od legure bakra u apoenima od 1, 5, i 10 para, sa likom kneza Mihaila na aversu i godinom izdanja 1868. Nova novčana jedinica, dinar, iskovana je u srebru 1875. godine. Ona je nosila lik kneza Milana, a izrađena je u apoenima od 50 para i 1 i 2 dinara. Prvi zlatni novac u Srbiji, u nominalnoj vrednosti od 20 dinara, iskovan je 1879. godine. Povodom proglašenja kneza Milana za kralja Srbije 6. marta 1882. godine iskovan je zlatni novac od 10 i 20 dinara, popularno nazvan „milandor”.

Srbija je svoju nacionalnu monetu uobličila usvojivši standarde Latinske novčane unije, čije su stroge odredbe propisivale stepen finoće metala za izradu kovanog novca, kao i kovničke stope.

U kasnijem periodu emitovano je još nekoliko vrsta kovanog novca. Poslednja emisija novca sa likom vladara iz dinastije Obrenovića potiče iz 1897. godine, kada je u srebru iskovan novac od 1 i 2 dinara sa likom kralja Aleksandra I Obrenovića.

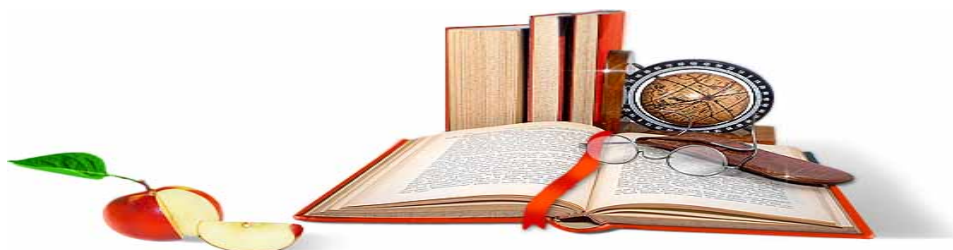
Dinastička smjena na prestolu 1903. godine donela je izvjesne promjene u oblasti izdavanja novca. Zakonom iz 1904. godine predviđeno je kovanje metalnog novca sa likom novog vladara, Petra I Karađorđevića. Iz iste godine je i prva emisija od pet različitih apoena novca kovanog u bronzi i srebru, kao i jubilarni srebrni novac od 5 dinara sa likovima Karađorđa i Petra I, iskovan povodom stogodišnjice Prvog srpskog ustanka. Ta emisija novca, kao i sljedeće dvije, iz 1912. i 1915. godine, kovane su u Beču. Izbijanjem rata prekinuta je svaka veza sa tom kovnicom, pa je dio emisije iz 1915. godine iskovan u pariskoj kovnici. Novac sa godinom kovanja 1917. izrađen je u Americi.

Knjaževina Crna Gora, iako od Berlinskog kongresa 1878. godine nezavisna, sopstveni novac dobila je tek početkom 20. vijeka. Zakonom o novcu, donijetim 1910. godine, a usljed upućenosti Crne Gore prema Austriji, ozvaničeno je vezivanje crnogorske novčane valute, perpera, za „krunski tečaj”, što znači da crnogorski novac nije kovao po pravilima Latinske unije. Iz istih razloga Crna Gora je svoj novac kovala u bečkoj kovnici i prema austrijskim uzorima.

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE PREUZETI NA
SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](http://WWW.SEMINARSKIRAD.ORG)
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com